

Літні апорты і мастацтва

Год выдання 39-ы
№ 49 (2409)
24 чэрвеня 1969 г.
Аўторак
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

АКНО ў мінулае

ДА 25-ГОДДЗЯ ВІЗВАЛЕННЯ БЕЛАРУСІ АД НЯМЕЦКА-ФАШЫСЦІКІХ ЗАХОПІКАЎ

Кажуць, што фотаздымак — гэта занатаваны назаўсёды момант жыцця. Вось і гэты здымак... Праз столькі гадоў, ён нібы акно ў трыюмф і суровы час вайны, народнай ваіны супраць фашызму.

Мабыць, не кожны расказ відэачас, не кожнае слова пісьменніка зможа перадаць з такой дакладнасцю, з такой пераконаўчасцю і верагоднасцю партызанскай будні, як гэты стары здымак.

Мы не ведаем імёнаў ні гэтай стомленай жанчыны, што ў свабодную хвіліну схілілася над кнігай, ні параненых хлопцаў, што ляжаць на самаробных ложках у лясным шпіталі, але, здаецца, быццам самі пабачылі ўсе, самі ўсе перажылі.

Дзе вы зараз, хлопцы дарагія! Як хочацца думаць, што вы жылі і выйшлі з вогнянай віхуры, дачакаліся перамогі і разам з усімі будавалі мірнае, шчаслівае жыццё.

А вы, незнаёмыя жанчыны! Як скажуся ваш лёс! Мабыць і зараз, праз столькі гадоў, вам часта ўспамінаецца партызанскі шпіталь, ваша неспакойная работа медыцынскай сястрычкі. Я кажу «сястрычкі», мо вы былі і ўрачом, і медсястрой, і санітаркай — дзе ж набярэцца ў лесе таго медыцынскага персаналу!

У нас шчыра малявана пра тых, хто хоць і не хадзіў у атаку на варожыя гарнізоны, не ўзяўшы фашызмаці зброі, працаваў набыткам Пералому. Нехта ж карміў і апраўду партызанскіх лясных хлопцаў і параненых. Я ведаю выпадкі, калі жанчыны — партызанскія урачы — пілі, дэзінфіравалі бензінам, залівалі нагу ў параненага баяца і той застаўся жыць. Сапраўдны подзвіг!

А цяпер некалькі слоў пра гісторыю гэтай здымка. Ён зроблены ў снежні 1943 года карэспандэнтам ТАСС Міхаілам Трахманам у партызанскім злучэнні Васіля Захаравіча Коржа.

згачны, хараграфічны, тэатральны і мастацкі антыбрад, клубная работа, выяўленчае і прыкладнае мастацтва, кінэматыграфія — працуюць над распрацоўкай лясной тэматыкі і тэматыкі партызанскай вайны. Яны ведаюць, будзе праходзіць Усеагульны конкурс вышэйшага класа калектываў, прысвечаны 100-годдзю дзяржаўнага Дома народнай творчасці ў Д. Барановічы адзначаць на некалькі тыдзень.

— Уладзімір Дзірэктар, ласкава, у юбілейны год рэспублікі, устаноўка культуры завялікае намята на парадак дня. Яе накоплены вопыт дапамагае зараз у партызанскай да свята партызанскага ўсяго свету — 100-годдзя дзяржаўнага Дома народнай творчасці ў Д. Барановічы.

— Нябожа дамагае. Стапілася на такі прыклад. Ужо некалькі гадоў у нас працуе абласны тэатр народнай творчасці.

Прыдняпроўскія веча

ГУТАРКА З ДЫРЭКТАРАМ МАГЛЕЎСКАГА АБЛАСНОГА ДОМА НАРОДНАЙ ТВОРЧАСЦІ У. БАРАНОЎСКИМ

ці. Есць тэатры і ў кожным раёне. У мастацкіх саветах гэтых тэатраў партыяна-савецкія і камсамольскія работнікі, работнікі культуры і мастацтва, спецыялісты па розных жанрах. Саветы кіруюць работай гэтых тэатраў, складаюць планы, абмяркоўваюць вынікі. Ласкава працаваць гэты тэатр і ў іх саветах. Была скіравана на тое, каб як мага лепш падрыхтавацца да 50-годдзя БССР і КПБ, узяцьства адсвяткаваць гэты дагу. Кожны калектыв тэатраў самастаінасна прызначыў сапраўдны мастацкі партыяна-савецкі савет, які кіруе работай тэатра. На працягу года, разборы і абмеркаванні праграмы прысутнічалі кіраўнікі калгасу і саўгаса, сельсаветаў, сакратары партыяна-савецкіх арганізацый, яны і рабілі ўсе абавязкі вывады.

Метадысты абласнога Дома народнай творчасці дапамагалі ўсім калектывам. Але як толькі з іх вылучыліся найбольш таленавіты і перспектывны, яго падтрымлівалі, дапамагалі яму шліфаваць майстэрства.

Зараз тэатры народнай творчасці працуюць на тое, каб як найлепш падрыхтаваць мастацкую самастаінасна да 25-годдзя вызвалення рэспублікі і ляснога юбілею. Лепшыя калектывы выяўляюцца з канцэртамі ў суседнія раённыя тэатры і народнай творчасці. Гэты пастаянны «трэнінг» дазваляе ўвесці час быць «у форме», няспына павышаць выканаўчае майстэрства.

Расказваю, калі ласка, больш падрабязна аб падрыхтоўцы да ляснога юбілею і свята вызвалення рэспублікі.

— У гэтыя дні ўсе аддзелы Дома народнай творчасці — му-

удэльнічалі народныя артысты рэспублікі. Дзірэкты і Давыдаў, хараграф і пастаноўшчык Грабенчынюк.

Да абодвух юбілеяў па ўсіх жанрах разаслалі пракамендацыйныя зборы твораў, рэпертуарныя зборы, прычым, асабліва ўвага звярталася на беларускі рэпертуар.

Метадычныя пісьмы разаслалі і народным умяшчам, мастакам, майстрам-прыкладнікам. Калі раней усе яны ўдзельнічалі ў выстаўках, толькі час ад часу, то цяпер уключыліся ў актыўнае творчае жыццё, прысвечаны падвешчым рэвалюцыйна-партызанскай і Айчынай вайны, аднаўленню народнай гаспадаркі, барацьбе за мір, аднаўленню ўсіх свабодлюбівых сіл у змаганні з імперыялізмам.

Пры Доме народнай творчасці адкрыта і актыўна працуе студыя па падрыхтоўцы народнага ўмяшча-разбору, інструктараў, чаканшчыкаў мастакоў-прыкладнікоў. Адыбуся першы выпуск майстроў. Такой студыі яшчэ няма ні пры адным абласным Доме народнай творчасці. Працуе ў нас і другая студыя па падрыхтоўцы рэжысёраў-кінааператараў амаатарскага класа.

Метадысты нашчага Дома распісвалі цікавыя сцэнарныя святачыя канцэрты ў абласных цэнтры. На сталёне ў Магілёве абудзецца вялікае тэатральнае прастануленне з удзелам лепшых творчых сіл горада. У Прыдняпроўскім і Пярэсмыслаўскім абласных масава-гульні. Нацы лепшыя рэжысёры-пастаноўшчыкі, адыбуся, хараграфы будуць арганізоўваць гульні, творчыя спа-

Вярнуўшыся на Вялікую зямлю, фотакарэспандэнт частку здымкаў апублікаваў, а частку перадаў пісьменніку Паўлу Кавалеву, які тады працаваў у Цэнтральным штабе партызанскага руху.

Пасля вайны П. Кавалев перадаў гэты здымак разам з іншымі дакументамі ў Дзяржаўны літаратурны архіў БССР.

Можна гэты нумар газеты трапіць у рукі каго-небудзь з герояў здымка. Адыгніцеся, дарагія сябры!

М. ЗАМСКІ.

У САЮЗЕ ПІСЬМЕНІКАУ БССР

У мінулы чацвер, 18 чэрвеня, збылося чарговае пасяджэнне праўлення праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі. На пасяджэнні ішла гаворка аб удзеле паэты ў стварэнні новых песняў, прысвечаных партыі, Радзіме, Леніну, а таксама абмяркоўвалі сучасны стан беларускай навілісткі.

З паведамленнем па першым пытанні выступіў сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР П. Панчанка. Ён адзначыў, што, рыхтуючыся да 100-годдзя дзяржаўнага Дома народнай творчасці ў Д. Барановічы, напісалі і выдалі некалькі калектываў, якія выклікаюць высокае падзячэнне партыі, Радзімы і Леніна. У гэтых калектывах, наш Дом з'яўляецца дзяржаўнай установай культуры, і гэты ўсё сказана. Мы павінны ведаць, што робіцца на тэрыторыі нашай краіны, аказваючы ўплыў і на прафсаюзныя калектывы.

— У вас было некалькі цікавых і савабодных калектываў. Ці працуюць яны зараз?

— А як жа. «Гусарыкаў» помніце? Гэты танец паказваў у Мінску група старых жанчынаў а вёсцы Харашы Магілёўскага раёна. Выступілі яны вельмі арыгінальна, у чыста нацыянальнай манеры. Пасля гэтага не звязаны. У 1968 годзе яны выступілі на абласным аглядзе з новым танцам — «У суботу». Выступілі бліскава. Але да сталёнай сілы не дайшлі: некаторыя члены журы налічылі, што ў агульным святковым канцэрте іх выступленне прагучыць дысанансам. А дарэмна, такое супрацьстаўленне народна-святковага танца і ўрачыста-святковага, сцэнічнага ярка і дало б патрэбны эфект, выклікала б роздум у гледача.

Варытыскі хор дзярак Баюрыскага раёна і вакальны ансамбль Кіліскага сельскага клуба Кіліскага раёна ездзілі выступаць нават у Маскву на ВДНГ, іх мастацтва было ацэнена там вельмі высока. Добра працуе і цыркоўны аркестр Асцюжыцкага РДК. Ва ўсіх гэтых калектываў ёсць чаму павучыцца, яны трымаюцца блізка да роднай гледаці, і на іх творчасці мы думаем развіваць мастацкі густ іншых калектываў.

Было б вельмі карысна, каб Рэспубліканскі Дом народнай творчасці наладзіў асобны агляд такіх фальклора-этнографічных калектываў. Карысна было б вялікая і для нашых майстроў мастацтваў і кампозітараў і літаратараў.

— У апошнія гады была развіццёвая эстрада. Ёе пачынаюць захапляцца нават на сямлі. Але на ёй няма ніякай вышэйшай асяццкай бесцэльнасці. Якая тут падстава абласнога Дома народнай творчасці?

— Сапраўды, у многіх праграмах эстрадных калектываў гэта адчуваецца. Але ў нас ёсць і вельмі добрыя эстрадыя калектывы і тэатры. «Усмешка» і «Малыш». Іх праграмы забудзець цэльнай і асматунна. У «Малыша» першая праграма носіць назву «Тут, тут, тут» і мае малюш. Усе нумары падзяляюцца пераважна ўспрыняццям дзіцячым, але для выхавання дарослых, з праекцыяй на іх.

Кожны пастаноўшчык эстрады праграмы давяне перш за ўсё ўсведамліць для самага сябе — што ты хочаш паказаць і дзеяча чаго. Я падкрэсліваю гэта. Мы — за такую эстраду. Гэта эстрада мае будучыню.

ПА СЛЯДАХ ПОДЗВІГУ ГЭТА БЫЛО НАД МІНСКАМ

натхнёныя радкі самалёту-помічкіку:

Гроза фашызму — Ід на п'ястэстае. Кожу быць на фронце доволі. Тот знае, што не даром называлі яго «горбатым» в штурму вяршыні. Он вынес на горбу сваё немяло. Вокруг мела свінцовае пура, што шальне пламя обмячало. А он в піке врываюся на врга. Когда ж он был стреляющим То и полётный крылья распарывал. Вернувшись на последнюю вышину. Он гордо сел на этот пьедестал.

Найдаўна я даведаўся, што гэты самалёт-помічкі — з палка,

УЗНАГОРДЖАНЫ НА ВДНГ

Галоўны камітэт Выстаўкі дзясяцігоддзя народнай гаспадаркі БССР за дасягнутыя поспехі і ўдзел у ВДНГ у мінулым годзе ўзнагародзіў медалімі і грашовымі прэміямі 13 беларускіх мастакоў. Урачыстае ўручэнне іх адбылося нядаўна ў Саюзе мастакоў БССР.

Залатыя медалі і прэміі ўручаны: народнаму мастаку БССР В. Цірко і М. Савіцкаму. Першы з іх паказаў на выстаўцы серыю сваіх пейзажаў — «Зіма», «Нарач», «Спяваючы жаваранкі», «Адходзячае», «Дзень дзень гаснуў» і серыю акварэляў «Крым». М. Савіцкі дэманстраваў у выставачнай экспазіцыі свае тэматычныя палотны «Арханскія партызаны», «Партызаны», «Блакада».

Сярэбраныя медалі і грашовыя прэміі ўручаны жывапісцам М. Денцыгу — за стварэнне палатны «Беларусь — маці партызанска», У. Стальшанку — за твор, прысвечаны народнаму паэту Беларусі Якубу Коласу, Г. Паліўскаму — за серыю графічных лістоў, ілюстрацый да паэмы Якуба Коласа «Новая зямля», В. Муржакер — за раэльефны тэматычны дэкаратыўны калектыв у каларовым і бясколерным крышталі.

Сем беларускіх мастакоў атрымалі бронзавыя медалі ВДНГ і заахвалюальныя прэміі. Сярод іх — заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Н. Воранаў, мастак А. Кашурэвіч, В. Сумароў, Г. Валянчак, Л. Асядоўскі, Л. Шчэмель.

БЕЛТА.

950-ГОДДЗЮ БРЭСТА ПРЫСВЕЧАНЫ

950-годдзю горада над Бугам прысвечаны юбілейны медаль, створаны масювым мастаком Патром Далецкім. Складаная задача стала перад ім — лакалічна расказаць пра славу горада.

На ліпавым баку медаля — сілуэты будынкаў, якія даўно ўжо сталі сімвалам Брэста: чыгуначнага вакзала, Брэскай крэпасці. Яны арганічна ўпісаны ў калёрыю медаля. На тыльным баку — рэльеф на тэму слаўных баявых традыцый горада.

Неўзабаве медаль будзе тыражыраваны.

А. ШАУЛЮКОВА.

У АУТАРАУ «АПАСІЯНАТЫ»

Раісу Уладзіміраву Кудравічу і Адольфа Самойлавіча Гугеля гледачы ведаюць як аўтары шматлікіх жывапісных палотнаў, сярод якіх найбольш прысвечаных У. і Леніну. «Апасіянаты» так называюцца іх трыпцік, прысвечаны працягу рэвалюцыі і паказаны на нядаўняй рэспубліканскай выстаўцы.

Які ж новыя задуму ў мастакоў?

Шмат працуюць над акаварэлямі і манатыпімі, — расказвае Адольф Самойлавіч, — з жонкай п'ездзі па рэспубліку абавязваючы прымаць падуму новых акварэляў, замалёвак для графіру, для манатыпіў. А Раіса Уладзіміравіч, апрача родных краіваў, піша шчы і замежныя маты — ёй у апошнія гады дэвелюс ня мала паездзіць па свеце.

Ліст з гэтым асабліва цікава мастаку свае апошнія работы — краіны Міжшчыны, Белавыя, малаўнічыя архітэктурныя помнікі, парты, замалёўкі фламандцаў.

— Галоўнае ж наша работа цяпер — дзе вліцкі кампазіцыі, — кажа Раіса Уладзіміравіч і паказвае дзесяць асыянаці.

На адной з кампазіцый будзе паказаны Уладзімір Ільч. Па асянках вядуць, што мастаці іншы, па-новаму падыходзяць да ўваблення шматграннай ляснога матыры — чалавеча і правядура, і ў папярэдніх палатнах, прысвечаных Ільчу. Кампазіцыя яшчэ канчаткова не асталася, але мяркуючы з улікам знойдзены, асноўны кірунак работы, як кажуць самі мастаці, у многіх высветлены.

Другая кампазіцыя — на тэму гісторыі народнай рэвалюцыі. Творчы пошук у галіне тэматычнай карціны мастаці вядуць наперад, настолькі.

У. ВРЫГ.

МАСТАЦТВАЗНАЎЦЫ І КРЫТЫКІ РАЯЦЦА

У беларускім выяўленчым мастацтве актыўна развіваюцца ўсе віды і жанры. Крытыкі ж і мастацтвазнаўцы ў асноўным толькі рэгіструюць тых ці іншых з'яў, пішуць агляльныя артыкулы, пабудовы шырокіх абавязаваных, глыбокага аналізу.

Пра гэта гаварылі на пасяджэнні секцыі А. Белавусаў, А. Сурскі, У. Бойка, І. Ягатава, Л. Дробаў, П. Герасімовіч, І. Назымава, І. Паньшына, А. Адава, Ф. Валадзько.

Каб актывізаваць работу секцыі, дабіцца паліпашнага мастацтвазнаўчых публікацый, прыкта разнае, надаваць творчыя справадзаны крытыкай і мастацтвазнаўцаў. Запланавана прысвечаны спецыяльнае пасяджэнне секцыі праблемам развіцця сучаснай тэматычнай карціны.

ПАПАЎНЕННЕ МУЗЕЯЎ

Пастараста работ беларускіх мастакоў адраўлены ў адрас рэспубліканскага музея ў Мінску. Многія з гэтых твораў экспанаваліся на рэспубліканскай юбілейнай выстаўцы ў Мінску. 50-годдзя Вялікай Настычнаскай і 50-годдзя БССР і КПБ. Сярод іх работы мастакоў, прысвечаны У. і Леніну, іх творчы і графічныя, а таксама і Вялікай Айчыннай вайны.

Мастаці аддзел Гомельскага абласнога краіваўскага музея папачынаюць перадаваць у адрас рэспубліканскага музея ў Мінску. Гэтыя работы заслужана дзеяча мастацтваў БССР К. Касмачова «Ленін», работы заслужана дзеяча мастацтваў БССР Н. Воранава «У дзень Кастрычніка перапароту», творы А. Кроля «Рабочы дзень».

А. Самілетова «За ўладу Саветаў», скульптурна кампазіцыя народнага мастака БССР А. Глебава «Сустрачае У. і Леніна на Фінляндскім вакзале» і многія іншыя творы беларускіх аўтараў.

Пісьні звыліны краіваўскага музея пачынаюць перадаваць у адрас рэспубліканскага музея ў Мінску. Сярод іх — партрэт Героя Савецкага Саюза Веры Харужай работы народнага мастака БССР Я. Зайнавіча, а таксама дзеяча мастацтваў БССР У. Сухарэўскага і іншых.

За апошнія два гады перафармаваны музей рэспублікі ў Мінску. Дадана чыстае твораў жыўнасці, скульптуры, графікі, прыкладнага мастацтва.

БЕЛТА.

ДА АГЛЯДУ МЕДАЛЬЕРНАГА МАСТАЦТВА

Тэатру на лясноку тэму. Яе мяркуюць адырчы ў гэтай выстаўцы.

Сакратарыят праўлення Саюза мастакоў БССР запрасіў скульптараў усіх саюзных рэспублік прыняць удзел у гэтай выстаўцы.

Дэвізам выстаўкі будзе — «Справа Леніна жыве!» Ленінская тэма на выстаўцы раскрывае яшчэ тэма шырокага гучання. Яна ўключае ў себе ўсе этапы станаўлення Савецкай ўлады, лабудовы сацыялізма і камунізму ў нашай краіне.

Экспазіцыя выстаўкі складаецца лепшых медалей, плакет, свабоднай формы (прыкладна да 20 сантыметраў па большым боку) і памятных знакі, створаныя ў нашай краіне як спецыяльна да 100-годдзя дзяржаўнага Дома народнай творчасці ў Д. Барановічы і юбілейнае ў рэспубліцы (на момант устаўнення Савецкай ўлады, уключаючы і Вялікую Айчынную вайну).

На выстаўцы мяркуюцца паказаць і экспанаваны з прыватных калекцый медалей і памятных знакаў, створаных савецкімі скульптарамі і медальерамі.

зава, Вось «Успамін пра мінулае». Старая жанчына абеліска. На твары маці смутан, «Няскаронны» — палымны прэст супраць грабеж. Ідэя вайны 3ША ў В'етнаме. «Хто з мечава да нас прыдзе...» — кампазіцыя на гістарычнае тэму. Адмысловае вобразнае асэнсаванне знайшлі тут і бітва Аліксандра Неўскага на лядзе Чудскага возера, 1812 год і грамандзія і Вялікай Айчыннай вайны, і паездзі на вострава Дамаскі...

Любіць мастак беларускую прыроду, любіць і дужынасці Беларускага ляска і святога мурбу раніш вясені, і непаў-

торнае хараство снежнай зімы, усё гэта — у яго карцінах. Вось «Святая зямля» — тройка з дзецімі. Колькі тут колерных светлых адценняў! А вось «Узыход сонца над лесам» — іскрачца снежных суміць, а сярод іх прабівае сабе шлях першы раўчак...

Мікалай Марозаў паказваў і свае работы ў разбіце па дрэве, лінаграфічны.

Сяпер мастак рыхтуецца да 100-годдзя дзяржаўнага Дома народнай творчасці ў Д. Барановічы. Ён мяркую паказаць на рэспубліканскай выстаўцы свае новыя творы, прысвечаны гэтай хвалюючай дадзе.

Ліда, М. РАДЧАЙКА.

ВЫСТАЎКА НА ЗАВОДЗЕ

Калі Мікалаю Марозаў было пяць гадоў, яго бачылі загінуў у блэж за вызваленне Віцебска ад фашысцкіх захопнікаў.

Колькі ён себе памятае, заўсёды малюваў — вузгале, крэйды, малюваў на дрэве, на паперы. А ў старошчых класах афармляў цікавыя націценгасты.

У Беларусі, дзе загінуў бацька, трапіў упершыню ў вайну ў 1941 годзе. Увесь вольны час аддаваў выяўленчаму мастацтву.

Пасля арміі Мікалай Марозаў пачаў працаваць у Пдэ, на заводзе электратэатру мастакоў мастаку і т. а. а. м. Увесь вольны час аддаваў выяўленчаму мастацтву.

Найдаўна на заводзе была наладжана выстаўка работ Мікалай Марозаў.

Дзіржаўны мастацкі музей БССР закрыты на рамонт. Але ў супрацоўніа яго — шмат клопатаў. Яны чытаюць лекцыі па мастацтве на прадрывах і ва Установах рэспублікі, уладарываюць запіскі, абмяркоўваюць планы будучых экспазіцый.

Шэраг твораў з фондаў перадаецца ў іншы музей

рэспублікі. На здымку вы бачыце галоўнага хвалёна на фонду Дзяржаўнага мастацкага музея БССР Аліксандра Іванавіча Самалова (лева), які перадае загадчыку Карцінаў галерэі Пінскага краіваўскага музея Уладзіміравічу Баравікову творы беларускіх мастакоў.

Фота Ул. КРУКА.

Ігар КАРШАКЕВІЧ

Здаецца, ён і Мінск штурмаваў у дні вызвалення...

У той жа вечар адчынае па адрасе. Дзверы адчынае сам Міхаіл Федасевіч.

Так, атрымаўшы пісьмы з Вільноса. Яшчэ змой адпачыць. Яні відэць, загубіўся алка, але гэта не біда — можна лёгка правесці. Вось толькі сфатарафуюсь...

А я з неўпрымемне задаю яму новыя і новыя пытанні.

— Міхаіл Федасевіч, мой сябар піша, што вам дэвелюс самаму на штурмуе аб'ект у самім Мінску ў дзень яго вызвалення. Ці праўда гэта?

— Было. Можна лічыць, што ў Мінску мы, штурмавалі, уварвалі першы разам з танкістамі генерала Бурдзёнага... Гэта былі гарачыя дзенькі.

Міхаіл Федасевіч падае мне дакумент.

[Заканчыце на 2-й і 3-й стар.]

ВЯЛІКІ СЫН ДАЊІ

НА РАДЗІМЕ МАРЦІНА АНДРЭСЕНА НЕКСЕ

26 чэрвеня Данія адзначае 100-годдзю гадзіну з дня нараджэння свайго вялікага сына і вядомага ўсюю свету пралетарскага пісьменніка Марціна Андрэсена Нексе. У буйнейшай у краіне сталічнай каралеўскай бібліятэцы з выпадка юбілея адкрыта выстаўка твораў пісьменніка і дакументаў, звязаных з яго біяграфіяй. Па рашэнні муніцыпалітэта Каленгагена на адной з плошчаў даўчай сталіцы ў гэты знамяналы дзень будзе ўстаноўлены бронзавы бюст Марціна Андрэсена Нексе. Даўкія кініжы выдасць пераважна да юбілея рад яго найбольш папулярных твораў.

У час паездак па Даніі мне давалася бываць у месцах, звязаных з імем Нексе, і слухаць расказы аб жыцці вялікага пісьменніка.

Марцін Андрэсен Нексе нарадзіўся ў каленгенскім раёне Крысціяншэў, на вуліцы Святой Анны, у доме нумар 33. Калісьці Крысціяншэў быў самастойным горадам. Тут жылі сем'і маракоў, добрых гандляроў, салдат і іншых простых людзей. З часам Каленген разразаўся і цалкам паглынуў яго, ператварыўшы ў прытулак беднякоў. Гэты раён і цяпер — адзін са старэйшых і бяд-вычэрпную ленынскую тэму.

Марцін закончыў пачатковую і народную школу. Працаваў швейцаром. У цяжкія гады быў ма-ла работы, і Марцін довадзіўся брацца за любую. Зацарэла працаваць і мулярам. Адночы пры пабудове царквы ў адной з вёсак ён сустрэўся і падружыўся з нем-цым рабочым з Берліна. Ад яго ён першы раз пачуў аб нямецкім рабочым руху і аб ідэ-ях сацыялізму. З гэтага знаёмства пачалося яго палітычнае фармі-раванне як камуніста і барца за справу працоўнага.

У 1894 годзе ў барнхольмскіх газетах пачалі з'яўляцца першыя вершы Марціна Андрэсена. Яны былі прысвечаны роднаму востраву. Літаратурны поспех прыйшоў да яго хутка. У тым жа годзе рэдакцыя газеты «Барнхольм цідэнд» паслала Андрэсена ў дзевяці-месячную паездку на Італію. Нары-сы аб паездцы карысталіся вялікім поспехам. Тады ж малады пісьмен-нік першы раз падпісаўся псеўда-німам Марцін Андрэсен Нексе. Від гэтым імем ён пазней стаў вядомы ўсюю свету.

Савецкі чытач добра ведае та-кіх рамаў пісьменніка, як «Пле-заваўнік», «Дзіт» — дзіця чапа-ваваў, а таксама некаторыя ін-шыя яго творы. У гэтых рамавах многа аўтабіяграфічнага. У іх лічы-цца месцы, дзе прайшло дзяцін-ства і маладыя гады пісьменніка.

Андрэсен Нексе пражыў вялікае творчае жыццё. Пяць пісьменнік у 1954 годзе. Яго магіла, увенча-ная гранітным каменем, знахо-дзіцца ў Каленгагене, на цэн-тральных гарадскіх могілках «Асі-станс Кіргегорд». Непадобна ад ве-знаходзіцца магіла другога сусвет-нага вядомага даўкага пісьменніка з тым жа прозьвішчам — Ганс-Крысціяна Андрэсена.

У час наведвання магілы Нексе адбыўся такі эпізод. Служыцель могілак, убачыўшы мяне з фота-апаратам і спраўдзіўшы вышыр-шы, што перад ім інашэмец, з го-варам заявіў: «Тут ляжыць вялікі чалавек, наш пралетарскі пісьмен-нік Андрэсен Нексе». Потым ён стаў садымовым ножам падрэзаць галіны кусту, які вельмі разрос-ся і загарадыў ідэальна камуль-Закончыўшы работу, ён сказаў, што цяпер можна фатаграфават-ся таму што камені і надпісы на ім добра відаць. Гэты невялікі эпі-зод — адно з многіх сведчанняў таго, як добра ведаць і шануюць у Даніі Марціна Андрэсена Нексе.

Каленгаген.

Ю. КІСЯЛЕУ,
кар. ТАСС.

«МАЯ МІЛІЦЫЯ МЯНЕ БЕРАЖЭ...»

ПРЫ СЯОЗЕ ПІСЬМЕННІКАУ БЕЛАРУСІ СТВОРАНЫ САВЕТ ПА СУВЯЗІ З МУС

Для азнавання творчай дэмаго-пісьменнікам у напісанні твораў, прысвечаных дзейнасці органаў унутраных спраў, барацьбе са з-чыміснасцю, прапанаваў савецкіх законаў пры Саюзе пісьменнікаў рэспублікі стварыць Савет па сувязі з Міністэрствам унутраных спраў БССР. Узначальвае савет пісьменнік А. Міронаў.

Адбылося першае пасяджэнне савета. На ім абмеркаваны план работ на бліжэйшы час.

Савет будзе садзейнічаць пісь-меннікам у зборы матэрыялаў, звязаных з працывадам Усе-савецкага конкурсу на лепшым літ-эратуры-мастайні твор пра работні-каў органаў унутраных спраў, які праводзіцца з 1 красавіка 1969 го-да па 1 красавіка 1970 года.

му ўзаемаадносін жыцця і ма-стацтва.

Жыццё вышэй за мастацтва — гэты вывад Бядуля дапамог зрабіць Ленін, яго кіпучае, ге-раічнае, вялікае жыццё, непа-рыўна звязанае з масамі, з краінай, з гісторыяй:

Аб ім мастацтва —
Адб'ітак толькі слабы,
Толькі пень туманіны,
Ён сам — з пазы плазма,
Не ў пергамінах,
Не ў фаялітах,
Не ў маюхх жалюбках,
Не ў статуях,
Не ў фаравах,
У жыцці.

Зм. Бядуля добра разумеў, што Ленін — невывярнёная кры-ніца мастацтва, «а яго найлеп-шы твор, найлепшы манумент — СССР». Письменнік шырока пра-мавае ленынізм, які зорыю і практыку будаўніцтва новага, сацыялістычнага грамадства, ён бачыў сусветнае ітарнаыя-нальнае значэнне ленынізму, з якім прыгучанія народы ўсіх краін прыйдуць да сацыяльнай справядлівасці і свабоды.

Невялікая памерам паэма Бядуля — смелы крок па шляху эпічнага асэнсавання вобраза Леніна ў беларускай літарату-ры. Тут наметаны, няхай па-куль што агульна, аскіяна, важ-нейшыя аспекты тэмы: Ленін і народ, Ленін і будучае чалавеч-ва, гуманізм Леніна. Кожная з гэтых тэм вымагае буйнага эпічнага твора, у якім вобраз бессмертнага правадцыра быў бы раскрыты найбольш цэласна і ўсебакова.

Змітрок Бядуля не ставіў пе-рад сабой такую шырокую за-дачу. Паэма была напісана як водгук на смерць Леніна, як спроба ўвечнае жыццё студэн-скі жалобны дзень, паказаць народную любов і пагану да Ільіча. Трэба ўлічыць і тое, што беларуская літаратура не мела яшчэ традыцый у паказе дзяржаўнага дзеяча, не мела справы з героем такога вы-сэрнага дыяпазону. Але гэты-спрачана і тое, што творы напі-сана «Леніна» М. Царота і «Чырвоная чорная жабра» Зм. Бядуля, адкрылі шляхі для беларускай паэзіі, для паэтаў наступных пакаленняў, якія буд-дуць пазней раскрыць не-вычэрпную ленынскую тэму.

Хачелася пераканацца, што і тут «усё ў парадку», што вядо-мыя стрэфкі будучага перада-чы па-беларуску гэтак жа пра-рыста, выразна, кампактна.

Замі нічымнай уладар,
Ен сена ало без асады,
Майстэрству змрочнаму
Свайму
Не дустраваў ён пераходзім —
І ало абырдала яму.

Характарыстыка заставалася такою жа трапнай і дакладнай. А як выглядаюць памятнаы радкі з дыялогаў, з журботна-паль-мыных прызначань Дэмана?

І я людзьмі надоеў праўдзі,
Грахам надоеў іх ачыў.
Усе славаўцае няслыў.
І ўсе чароўнае нярыў:
Надоўга... палія надаў
Згасіў я лёгка ў сэрцах іх...
Ші варыт толькі спрэў маіх
Хульс, прытворы, ліхадыт...

Або:

Што людзі? Ведаць іх пакут?
Прыйці, памінуць родны кут?
Надзя ёсьць — на бойс суд,
На гітасціўны прысулае!
Мая ж тут і назаможыт!
І ёй кацца, як мне, не будзе...

Аркадзь Куляшоў справіўся паспяхова і з ішчэ адной ня-лёгкай задачай — змог пера-даць у поўнай меры аквівалент-на абарыстнасцю, трайную чаканісць ёмістак лермантаў-скага радка.

Перакладчык, як я ўжо гавар-ыў, добра адчувае сябе ў сты-хі лермантаўскай паэзіі. І на-туральна, што «Дэман» волна адчувае сябе ва ўладаннях, у неба наш беларускай паэзіі. І мы можам толькі парадава-ца, што гэты сапраўды так. Па-радавацца таму фанту, што на-ша другая сустрэча з «Дэма-нам» была не проста перагорт-ваннем, не проста паўтарэннем, а стала творчай падзеяй, нават ацанкай даўно дарагой для нас каштоўнасцю.

Анатоль ВЯРЦІНСКІ.

На гэтым здымку вы бачыце маленькіх гледачоў, якія пасля спе-цталі прыйшлі за мульты, каб пазнаёміцца бліжэй з персанажамі наз-і «Вялікія шманы», паслухайце ў Рэспубліканскім тэатры лялек.

Літаратура
Мастацтва

Аўторак, 24 чэрвеня 1969 года.

3 НЕАСЛАВНАЙ ува-гай чытаць мы ўспа-міны, апавяданні, нарысы пра Леніна, напісаныя яго сучаснікамі, людзьмі, якім пашчасціла жыць і працаваць з ім побач, слухаць яго выступ-ленні.

Надаўна з'явілася — новая ра-бота такога тыпу — «Зімовы перавал» Елізаветы Драбінкай. «Хай чытач не чакае ад мяне многага: я прападуў яму не за-кончаны карціну, а толькі першапачатковы зарысуюнку палатна», — піша Е. Драбінка.

Стварыць «закончаную нар-ціну» жыцця не дадзена ні са-маму геніяльнаму аўтару, ні ма-наму якому-небудзь жанру ма-стацтва. Стагоддзі рыхтавалі ле-боду для нараджэння такога ўсеабдымнага генія, стагоддзі будуць расказваць аб ім, да-малеўваць яго партрэт.

Але найбольш моцная «за-грунтоўка палатна» была пака-ладзена бадай, у год усенародна-га жалобы, у год смерці У. І. Ле-ніна. Гэтым годам датаваны і нарыс М. Горькага аб Леніне, і паэма У. Маякоўскага, і ўры-вак з паэмы С. Ісеніна, і шмат вершаў. Тады ж з'явіліся і пер-шыя беларускія назывы аб Лені-не М. Царота і Зм. Бядуля, якія пашыралі ідэя-творчы асобя ўсей нашай літаратуры па нова-му ставянні і вырашаючы праб-лему кіраўніка і масы, гіста-рычнага дзеяча і народа.

Паэма «Чырвоная чорная жа-лоба» Зм. Бядуля напісана ў свабоднай, раскананай форме. Большае рытма-страфічна будо-ва добра перадае натуральнасць, глыбіню і рух пачуцця, змену настрою, інтанацыі, то ўрачы-ста-вышпанаў, то журботнай.

На пачатку твора ўжо ў са-мым звышнім пейзажы ёсьць прадчуванне непарукай блды: мароз «ірычным» водгуллею станаў», «і ноч паўла, як вуж. А па шклянках палах ня-бес кашліла, звінелі прутка-цвердыя брусыцы буйных зор».

Рамантычны, заката квяч-сты стыль Бядуля парую стано-віцца строгім, публіцыстычным:

У светлым спыноні шэрай
Вялікай Савецкай
Штохаці дарадзіла
З вольнаю сваёй сястрой —
З Масквою.
Гаварыць было так шмат
Аб чым:
З'еда Савецкаў,
Здароўе Ільіча...

Раніцоў увесь «мазольны»
Ленін. Чырвоная чорная жа-лоба
акучана зямлю. Парэзты яго ў
чорнай рамы гледаць з усіх
газет і часопісаў, са сіня вясно-
вых хат і клубаў, гаворыць аў-
тар і пільна, з вялікай любоўю
Угледзецца ў непаўторнае аб-
лічча Уладзіміра Ільіча:

Адрэмы можа даўна-вечна,
У ім туліцца дабро і бацька,
І працяга.

„ЁН САМ — З ПАЭМ ПАЭМА...“

М. БАРСТОК

Стадзён гарт бароцьбаў
Асіна-вясняна
І думы генія, што страляе
Калёнай
Імчаца, вірацца, палюць
З пачынаў прошласці
Туманнай
У будучыню сонечную дзед.

Пісьменнік робіць удалую
спробу сівердзіць цэласнасць і
шматграннасць Леніна як нова-
га правадцыра і пракока. На ру-
блжы стагоддзю, як вядома,
з'яўлялася многа «спракокаў».
Але прапартыя Леніна грунтава-
ла на дасканальным веданні
ўнутраных законаў грамадскага
развіцця, на глыбокім гістарыч-

ным прадбачанні, і гэту рысу
правадыра таксама адзначае
Бядуля: «Най-лічшы, што ле-
нінскі тэні «думакі і дзелмі
тысячагоддзі пранікаў».

Усваіўшы Леніна, белару-
скі паэт імкнецца зазірнуць у
заўтрашні светлы дзень чала-
вечтва, якому вялікі правадчыр
аддаў усе свае сілы, усё жыццё:

Мары тысячагоддзі,
Аб светлай поці чалавечтва
Спраўдзіцца ў жыцці,
Уціхне бора боек, спрэчак:

І кожны гарапаніні шчыры
Жаль
Ад сэрца вываўне па-свойму,
Наводдуг звычайна свай.
Усюль работніцка-сацыяліска
Грамады
Чуюць сваю страту,
Нервы ўсіх працігнуць,
К стралы.

К сонцу Рэвалюцыі...
К свайму Леніну...

Паўсюды, гаворыць аўтар,
ад чыткаў Аярыні «да паў-
стаўчых пучоў Беларусі»,
Ідучы дэманстрацыі і мітынгі
рабочых, Бядуля слухае крокі
і галасы мільянаў, але разам з
тым ён чуе і голас «беларусай
кабеты ў шэрай вясны», што
«ад прастаты і шчырасці свай
і галошанне дзядушкае заво-
дзіць, праўнаеае горам»:

— На каго ж ты нас пакінуў,
ой, татуленік,
— Аспрацелі мы без цябе,
ой, зяюленік!

У Леніне народ бачыў сапраў-
ды народнага, сапраўды новага
правадыра і плаціў яму гарачы
і шчырай любоўю і паганай.
У паэме Зм. Бядуля добра пака-
зана ўсенародная любоў да
Ільіча.

Ленін і мастацтва — гэта тэ-
ма таксама закрапаецца ў па-
эме. Паэт разумеў яе невывяр-
насць, вялікасць і адказнасць,
у прыватнасці, ён усведаў, як
нялёгка выявіць красу і муд-
расць Леніна, даць жыць адб-
так яго ў мастацтва.

Вобраз Леніна жыў у най-
лепшым творы яго рук і розу-
му — гаворыць паэт, — у дзясот-
ка тамоў яго мудрых філасоф-
скіх кніг, якія і вучыць і натх-
няюць людзей, у самым факце
існавання і росквіту Савецкай
дзяржавы.

Жыццё вышэй за мастацтва,
гаворыць Бядуля, і гэта вельмі
важнае палажэнне, калі паісць-
ца да яго з пункту погляду зра-
лоўцы астаўчых поглядэў
самага пісьменніка, які нарад-
на аднакова вырашаў прабле-

Не будзе ані класаў, ані
нацыі,
А будзе ўсюды
Вольны творчы чалавек.

Кожны край, гаворыць Бяду-
ля, па-свойму, у згодзе са
сваімі нацыянальнымі і культур-
на-гістарычнымі традыцыямі,
славіць Леніна.

Не абыходзіць Бядуля і той
дзекі, што магчыма, рэлігійны
людзі розных краін пачуць па-
раціўнае жыццё Леніна з Хрыстом.

Але гуманізм Леніна — і гэта
таксама падкрэслена Бядуля —
не мае нічога агульнага з пасу-
най дабрацю, усёцярпеннем і

ВІШНУЕМ З ЮБІТЭЕМ! ІВАНУ СІНЯЎСКАМУ — 50 ГАДОЎ

Споўнілася пяцьдзесят гадоў
празіку Івану Сіняўскаму. З гэтай
нагоды праўленне Саюза пісьмен-
нікау БССР накіравала юбілейну
прытаніне, у якім гаворыцца:

«Дарагі Іван Іванавіч!
У дзень Вашага гадыдзецігод-
дзя мы шлім Вам гарачыя, сардэч-
ныя віншаванні.

Як партызан у гады Вялікай
Ачышчальнай вайны, як пісьменнік і
педагаг сельскай школы ў пасля-
ваенны час Вы прайшлі немалы
і пачэсны шлях. Вашы кнігі ў на-
валяўскай, «Новай школе», «Пя-
нерскі галышту», «Ой, рэчаныя,
рэчаныя», «Дабрадзеяна» на пра-
вамі флангу дапамагалі выка-
важваць падастаючага папалення.
Вы сам наставілі на прафесіі, добра
ведасце дзіцячую душу, піль-
на ведаеце жыццё, ачыў, дзіцей,
школу — таму лепшыя Вашы творы
прысвечаны ім, школьнікам, і та-
му Вы заўважалі шырую паца-
чу ў юнык і дарослых чытачоў.

Надзем Вам, дарагі Іван Іван-
авіч, добрага здароўя, бадзёрсці
і новых творчых поспехаў!»

Рэдакцыя газеты «Літаратура і
мастацтва», дапамагчыца да гэтага
вішавання, звычайна юбілейну доў-
гіх і светлых гадоў жыцця, новага
творчага пёну.

На ГРАМАДСКІХ ПАЧАТКАХ

Дзяржаўны Камітэт Савета Міні-
страў БССР па друку падтрымаў
ініцыятыву работніц Мінскага паў-
графічнага камбіната імя Я. Куп-
цына да 100-годдзя імя нара-
джэння У. І. Леніна выпусціць у
свет на грамадскіх пачатках абор-
ны вершы прысвечаных ства-
раўніку Івану Сіняўскаму і яго
заснавальніку Савецкай дзяржавы.
Гэта будзе малафармаўнае ілю-
страцыйнае выданне. У яго ўключа-
юцца творы наставы і прадстаў-
нікоў 15 братніх рэспублік Са-
вецкага Саюза, Аляксандра зборнік
вершы У. Маякоўскага, «Размова з
таварышам Леніным». Уступны ар-
тыкул да зборніка напісаў наро-
дны паэт Беларусі Пётрус Броўка.

А. КУЗЬМІЧ.

НАПРУКАВАНА у «Полымя»

Надаўна ў радзёве з вучнямі-
старшакласнікамі, членамі літэ-
ратурнага гуртка, я даведаўся,
што «Дэман» зараз у школе
«не праходзіць», «спраходзіць»
толькі «Мідыры». Мясне засуці-
ла такая не зусім зразумелая на-
рачтыва ў школьнай праграме.
Маё накланне звабілася з
«усходняй апавесці» Лерманта-
ва на школьнай парце.

Прынамсі, для мяне асабіста
урок, прысвечаны лермантаў-
скай паэме, асабіста памятнаы.
Помню, настаўніца расказвала,
як узнік вобраз Дэмана ў рускай
паэзіі і, у прыватнасці, у паэзіі
Лермантава, што сказаў пра паэ-
ту «Дэман» Вялікі; які, дарэч-
на, перапісаў яе для сябе, «бо
паэму не хачелі друкаваць. Цар-
скія ўлады і ўжэ вярнулі блыскі
мідэцкай лермантаўскай паэзіі,
бачыліся Дэман — ворага неба-
жліва высоканастаўлены асобы,
расказвала настаўніца, праслу-
халі паэму, то пацкавіліся, чаму
Лермантаў не піша ў духу афі-
цыйнай народнасці, ці хая б у
стылі свайго «Барадзіна» або
«Песні пра царка Івана Васілье-
віча». Што тако — афіцыйнай
народнасцю? Так урок, прысвеч-
аны «Дэману», уводзіў нас у
гісторыю літаратуры, у гісторыю
Раці ўвогуле.

Ну, а перш за ўсё, вядома, ён
уводзіў нас у свет высокай паэ-
зіі, паэзіі свабоднага, гордага,
непрымырмага чалавечкага духу,
паэзіі, пафас якой, па словах та-
го ж Вялікінага, заключача ў
маральных пытаннях аб лесе і
правах чалавечай асобы.

Печальны Демон, дух
Мітанья,
Летал над грешною землей.
И лучших дней воспоминанья
Пред ним теклилися толпой...

Затаішы дыханне, мы слуха-
лі настаўніцу (на наша шчасце,
яна любіла паэзію і ведала шмат
наламаць). Слухалі і самі запамі-
налі ўзбесла-журботны радкі
паэмы, каб ужо назаўсёды
узаяць і ў свой духоўны багаж.

Недзе ў той жа час, калі мы
знаёмлілі на школьных уроках
з рускай класічнай паэзіяй, па-
чалі друкавацца ўпершыню на
беларускай мове раздзелы з пу-
шкінскага «Югенія Ангелія». Пера-
кладчыкам іх быў Аркадзь
Куляшоў. Як гучыць па-белару-
ску «Дэман» Лермантава, мы та-
ды яшчэ не маглі знаць. Ён ча-
каў сваёй чаргі. І, нарэшце, да-
чакануся. І пераклад яго на

ДРУГАЯ СУСТРЭЧА З «ДЭМАНАМ»

(«Марнотны Дэман, дух выгна-
ня...») адразу, што называецца,
уюсьці яснасць. Ішчэ не зусім,
які быўшам, умяшчэўся ў «сва-
домасці эпітэт «марнотны», але
вось ужо ішлі і захапвалі на-
ступныя радкі аб мнудым Дэ-
мана, аб тых яго днах.

«Калі долей беспалаптоўнай
Як жінг, багартноны жорыўні,
Калі каюста мінлетайні,
Свай ўмешкай пачыткай
Любля панавіцца з ім,
Калі праз вечны зморк
Туманаў,
Да ведаў прыгым, ён сачыў,
За рукам ворных наравануў,
Якім сусвет пустынны быў,
Калі ён вельмі і любіў,
Шчаслівы першынен

Не ведаў алоці і сумлення
І думак не намяў яго
Вякоў беспалаптоў рад
Дымітэ...
І многая... з таго вясноў.
Чаго згалаць, не меў ён сілы!

Так, раздзел прагучаў, як і ў
арыгінале, цэльным, мастацін-
і лагічна закончаным перыя-
дам. «Пераключэнне» пайшло
лўна без накладаў.

Апрача ішчых, заўважалася
адразу такая стаючая якасць
перакладу, які сучаснасць яго
мовы. Тут перакладчыка пад-
сперагла адна з небяспек, бо
высокі, урачыста ўвонёны стыль
паэмы вымагаў ад яго пошучу
адаведных лексічных і сінтак-
січных сродкаў, адлаведных
форм сённяшняй літаратурнай
мовы. У адваротным выпадку,
у выпадку механічнага пады-
ходу да справы, паэма магла б
прагучаць архаічна або іштучна.
Аркадзь Куляшоў выдатна
справіўся з гэтай цяжкасцю.
Ён, які відаць з прыведзеных
прыкладаў, не калыіраваў сло-
ва і словазлучэнні, накіштал,
«жылішце света», «блістала»,
«бежучая комета», «познаыя
жыдны» і г. д., а знайшоў ім
адпаведную замену.

Пасля першага раздзела я па-
чаў адразу параўноўваць тыя
месціны ілія, дзкуючы іх
іліяна-сісавай нагрудцы і афа-
рыстычнасці, сталі крытыкамі.

Першы, уступны раздзел
дазравалі, што ўдзень 3 ліпеня
над Мінскам ужо горда дунуў
савецкі чырвоны флаг. Убачыў-
шы, наведзеныя з усіх бакоў
чорныя зрэні савецкіх аўтама-
таў, фашысты адразу здаіліся.

А 4 ліпеня і ішчэ многа дён
запар лёгчыні палка з рапыні
да заходу сонца штурмавалі
Мінск «каеці». Там на паўднё-
вы ўсход ад Мінска ў дыме і
паліні ннула акружаная з усіх
бакоў 100-тысячная фашысцкая
групіроўка.

Разгром ворага быў поў-
ны, — расказавае М. Шаціла. —
Пасля нашых «заходаў» усе
дарогі былі завалены абгарэлым
металам. Артылерыя, танкі, ця-
гачы, павозні, аўтамашыны —
усё змяшчалася ў кучу. Групы
гітлераўцаў, ашалеўшы, кіда-
ліся ў розных напрамаках, спра-

буючы знайсці і не знаходзячы
выйсця з вельзарнай пасткі.

Троці Беларусі гнаў ворага з
роднай зямлі. У логасе фашысц-
кага звера закончыў ваіну сме-
лы ас М. Шаціла. 4 мая 1945
года ён са сваімі сябрамі ў
апошні раз штурмаваў фашы-
стаў, якія шукалі ратунку на
пясчанай касы пад Пілаў. 137
баявых вылетаў зрабіў ён на
сваім Іле. Гаруў у паветры.
У групавых баях і асабіста збіў
10 гітлераўскіх самалётаў, зні-
шчыў 10 танкаў, каля 150 аўта-
матаў, 5 артылерыйскіх бата-
раў, многа пяхоты, тэхнікі. Зор-
ка Героя Савецкага Саюза і
многія ішчыя ўзнагароды ўп-<

